

Respons

Ukraina: Obligatorisk militærtjeneste

- Er det obligatorisk militærtjeneste i Ukraina?
- Blir de vernepliktige faktisk innkalt?
- Blir de vernepliktige sendt til stridsområder?
- Hva er straffene for unndragelse?
- Finnes det alternativ militærtjeneste?

Obligatorisk militærtjeneste

Ukraina har obligatorisk militærtjeneste. Vernepliktsalderen ble i januar 2015 hevet, slik at den nå omfatter menn over 20 år og som ennå ikke har fylt 27 år.¹ Tjenestetiden ble samtidig økt til 18 måneder, bortsett fra for dem som har høyere utdanning, de skal tjenestegjøre i tolv måneder (KNews 2014; Global Security u.å.). Før endringen var det obligatorisk militærtjeneste for alle menn mellom 18 og 25 år. Da var tjenestetiden tolv måneder i hæren, tolv måneder i flyvåpenet og 18 måneder i marinen (CIA u.å.).

Avskaffelse og gjeninnføring

I 2013 vedtok Ukraina å avskaffe den obligatoriske militærtjenesten. 1. oktober 2013 skulle være siste innkalling før landet skulle gå over til å basere seg på en profesjonell hær med bare (frivillige) kontraktsoldater.² På den tiden bestod de militære styrkene av 60 prosent kontraktsoldater og 40 prosent vernepliktige (UPI 2013).

Allerede 1. mai 2014 utstedte fungerende president Oleksandr Turtsjynov et dekret som gjeninnførte obligatorisk militærtjeneste. Begrunnelsen var den forverrede sikkerhetssituasjonen i de østlige og sørlige områdene av landet. På den tiden hadde Ukraina 130 000 personell i de væpnede styrkene (BBC News 2014). Ifølge dekretet skulle alle menn

¹ 18- og 19- åringer vil altså ikke lenger bli innkalt.

² UNDP (2009) opplyser at 44 prosent av kontraktsoldatene er kvinner. Den høye andelen blir forklart med de lave lønningene for kontraktsoldater.

mellom 18 og 25 år, som var fysisk kvalifisert og ikke hadde fått fritak, bli innkalt til militærtjeneste (Stromova 2014).

Blir de vernepliktige faktisk innkalt?

UNHCR (2015, s. 8) hevder at det i periodene mai–juli og oktober–november 2014 ble foretatt regulær innkalling til militærtjeneste. Men det kan synes noe uklart i hvilket omfang Ukraina innkaller de vernepliktige. Etter at stridshandlingene brøt ut våren 2014, har Ukraina først og fremst hatt behov for et godt utrustet og effektivt mannskap som raskt kan settes inn i stridssonene. Generelt har det ukrainske militæret imidlertid vært kjent for å være svært dårlig utrustet.³ Gitt den dårlige utrustningen og de små ressursene kan det være at myndighetene er tilbakeholdne med å innkalle vernepliktige.⁴ Disse måtte i så fall først fått nødvendig opplæring, avhengig av hvor den vernepliktige skal tjenestegjøre. Dette vil kunne være både tid- og ressurskrevende. Parallelt med verneplikten har Ukraina innført mobilisering basert på personer som tidligere har tjenestegjort i militæret. Siden mars 2014 har det vært flere runder med tvungen mobilisering. Dette er personer som lettere og raskere kan settes inn i stridsområder enn dem som blir innkalt til førstegangstjenesten. Våren 2015 har Landinfo også skrevet en egen respons om mobilisering.

Tillatelse til å reise utenlands

Menn i vernepliktig alder som ønsker å reise utenlands, må legge fram et dokument fra militærkommissariatet (Global Security u.å.).⁵

Vernepliktige og stridsområder (Donbass)

Det synes å være, eller i hvert fall har vært, en viss uklarhet om hvorvidt vernepliktige skal kunne sendes til såkalte anti-terroroperasjoner i Donbass. I desember 2014 fastslo president Porosjenko at vernepliktige ikke skal sendes til stridsområder (Podrobnosti.ua 2014). Tidligere hadde det kommet motstridene meldinger fra militært hold om hvorvidt vernepliktige ville bli sendt til konfliktområdene eller ikke. Enkelte har hevdet at det ikke vil skje. Andre derimot har gitt uttrykk for at det i hvert fall ikke vil skje før det er blitt gitt tilstrekkelig opplæring, mens atter andre har henvist til behovet for utbytting av mannskaper, noe som gjør at nylig innkalte skal kunne bli sendt til Donbass (Novosti Donetska 2014).

Straff for å unnlate å møte til registrering og for å unndra seg militærtjeneste

§ 210 i Lov om administrative overtredelser (1984) angir en bot på 85–119 UAH⁶ for ikke å møte i henhold til innkallingen. En person som ikke møter, får en ny innkalling. Straffen for

³ For eksempel blir kevlarhjelmer og moderne kommunikasjonsutstyr ansett som luksus. Forsvaret selv har drevet innsamlingsaksjoner, blant annet ved at den enkelte borger kunne bidra med 5 UAH (vel 2 NOK) til forsvaret ved å sende en SMS (Shynkarenko 2014).

⁴ Generelt regnes den ukrainske økonomien for å være i en dyp krise (Economist 2014).

⁵ Kilden går ikke nærmere inn på hvordan innholdet i dette dokumentet er formulert.

⁶ 1 UAH er ca. 0,33 NOK.

ikke å møte etter den andre innkallingen, er bot på 170–255 UAH (TSN.ua 2015).⁷ Samtidig blir saken sendt fra de militære myndighetene til politiet, som setter i gang utredning om straffeforfølgning etter § 335 i straffeloven (2001). Straffen for unndragelse etter denne paragrafen er opp til tre års fengselsstraff. Migrationsverket (2015) hevder at gjeldende domstolpraksis for tiden er to års fengselsstraff. UNHCR (2015) henviser til offisielle registre som viser at i perioden 1. januar – 8. desember 2014 ble 32 personer dømt for unndragelse av obligatorisk militærtjeneste eller mobilisering. Til sammenligning var det ingen i 2013. En studie gjort i august 2014 av 16 av de 32 sakene viste at alle som ble dømt hadde fått bøter, samfunnsstraff eller betinget dom (Juridisk rådgivning Krivoj Rog 2015).

Straff for desertering

§ 408 i straffeloven (2001) definerer desertering og setter som utgangspunkt en straff på to-fem år i fengsel. Dersom desertering skjer med våpen i hånd, eller som en organisert handling av flere (§ 408, 2), er strafferammen fem–ti år i fengsel. Dersom det er erklært krigstilstand, eller desertering skjer i strid (§ 408,3), økes den maksimale straffen til tolv år i fengsel.

Andre strafferammer

§ 407 i straffeloven (2001) setter en straff på opp til tre år i fengsel for den som uten tillatelse uteblir fra tjenesten eller ikke kommer tilbake til avtalt tid. I krig og stridstid er straffen fem–ti år i fengsel.

For øvrig angir § 409 strafferammen for den som skader seg selv, opererer med falske dokumenter osv. for å unnslippe militærtjeneste.

Alternativ militærtjeneste

Det finnes muligheter for alternativ til militærtjeneste. Men denne retten er begrenset til medlemmer av bestemte religiøse samfunn som nekter å bære våpen, samfunn som er registrert av myndighetene. Det kan være Jehovas Vitner, baptister og adventister. Disse har muligheten til å jobbe i helse- og omsorgssektoren, med veldedighet og lignende. I praksis har det vært ca. 1500 personer per år som har utført slik alternativ tjeneste. Tjenesten er seks måneder lenger enn ordinær militærtjeneste (Korrespondent.net 2013; IOM 2013 s. 33).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite

⁷ Kilden angir straffene i absolutte tall. Men Lov om administrative overtredelser (1984) opererer ikke med disse tallene, men derimot med x antall ganger minsteinntekt, avhengig av overtredelse. Det er altså TSN.ua som har regnet seg fram til disse tallene.

bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- BBC News (2014, 2. mai). Ukraine reinstates conscription as crisis deepens. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-europe-27247428> [lastet ned 14. april 2015]
- CIA (u.å.). *The World Factbook*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2024.html> [lastet ned 14. april 2015]
- Economist (2014, 1. desember). Why the Ukrainian economy is in deep trouble. *Economist*. Tilgjengelig fra <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2014/12/economist-explains?zid=307&ah=5e80419d1bc9821e173f4f0f060a07> [lastet ned 16. april 2015]
- Global Security (u.å.). Military Personnel. *Global Security*. Tilgjengelig fra <http://www.globalsecurity.org/military/world/ukraine/personnel.htm> [lastet ned 30. mars 2015]
- IOM (2013, august). *Ukraine: Country Fact Sheet*. [s.l.]: IOM. Tilgjengelig fra http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CCsQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.bamf.de%2FSharedDocs%2FMiLo-DB%2FEN%2FRueckkehrfoerderung%2FLaenderinformationen%2FInformationsblaetter%2Fcfs_ukraine-dl_en.pdf%3F_blob%3DpublicationFile&ei=zTUZVez5Fc7fON3KgPAG&usq=AFQjCNE53hN15uz0zKIIaBESfjagokdNEA [lastet ned 30. mars 2015]
- Juridisk rådgivning Krivoj Rog (2015, 11. mars). *Кримінальна відповідальність за ухилення від призову на мобілізацію [Straffeansvar for å unnlate å møte til mobilisering]*. Krivoj Rog: Juridisk rådgivning Krivoj Rog. Tilgjengelig fra <http://advocat.dp.ua/publication.html> [lastet ned 16. april 2015]
- KNews.ua (2014, 22. desember). Призывной возраст в Украине увеличили с 20 до 27 лет [Vernepliktsalderen i Ukraina har økt fra 20 til 27 år]. *KNews.ua*. Tilgjengelig fra <http://knews.ua/content/view/40028/> [lastet ned 26. mars 2015]
- Korrespondenten.net (2013, 7. januar). Альтернативная гражданская служба в Украине: нереализованный потенциал [Alternativ, siviltjeneste i Ukraina: et urealisert potensiale]. *Korrespondent.net*. Tilgjengelig fra <http://korrespondent.net/ukraine/events/1539504-alternativnaya-grazhdanskaya-sluzhba-v-ukraine-nerealizovannyj-potencial-dw> [lastet ned 30. mars 2015]
- [Lov om administrative overtredelser] (1984). *The Code of Ukraine About Administrative Offences*. Tilgjengelig fra CIS-Legislation.com <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=8653> [lastet ned 7. april 2015]
Fulltekst av loven kun tilgjengelig med abonnement.
- Migrationsverket (2015, 16. mars). *Ukraina. Militärtjänstgöring, mobilisering och desertering*. [s.l.]: Migrationsverket. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=34313> [lastet ned 24. mars 2015]
- Novosti Donetska (2014, 30. mai). Украинские призывники участвовать в АТО не рвутся [Det er ingen hast med å la rekrutter delta i ATU]. *Novosti Donetska*. Tilgjengelig fra <http://lenta.donetsk.ua/society/2014/05/30/40628.html> [lastet ned 27. mars 2015]
- Podrobnosti.ua (2014, 20. desember). Солдат-срочников не будут отправлять на Донбасс. [Vernepliktige vil ikke bli sendt til Donbass]. *Podrobnosti.ua*. Tilgjengelig fra

Respons Ukraina: Obligatorisk militærtjeneste

<http://podrobnosti.ua/1008256-soldatov-srochnikov-ne-budut-otpravljat-na-donbass.html> [lastet ned 24. mars 2015]

- Shynkarenko, O. (2014, 26. juni). Volunteers Bolster Ukraine's Fighting Force. *IWPR*. Tilgjengelig fra <http://iwpr.net/report-news/volunteers-bolster-ukraines-fighting-force> [lastet ned 14. april 2015]
- [Straffeloven] (2001). *Criminal Code of Ukraine*. Tilgjengelig fra Legislationonline <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16257/preview> [lastet ned 25. august 2014]
- Stromova, M. (2014, 1. mai). Ukraine Enacts Compulsory Military Draft. *NBC News*. Tilgjengelig fra <http://www.nbcnews.com/storyline/ukraine-crisis/ukraine-enacts-compulsory-military-draft-n94906> [lastet ned 14. april 2015]
- TSN.ua (2015, 22. januar). Как украинцев накажут за уклонение от мобилизации: штрафы и тюрьма [Slik blir ukrainere straffet for unndragelse av mobilisering: bøter og fengsel]. *TSN.ua*. Tilgjengelig fra <http://ru.tsn.ua/ukrayina/kak-ukraincev-nakazhut-za-uklonenie-ot-mobilizacii-shtrafy-i-tyurma-406679.html> [lastet ned 30. mars 2015]
- UNDP (2009, 16. juni). *UNDP helps Ukrainian Ministry of Defence create new opportunities for women*. Kiev: UNDP. Tilgjengelig fra <http://archive.today/3kldQ#selection-479.1-479.76> [lastet ned 14. april 2015]
- UNHCR (2015, 15. januar). *International Protection Considerations Related to the Developments in Ukraine – Update II*. [s.l.]: UNHCR. Tilgjengelig fra Refworld <http://www.refworld.org/docid/54c639474.html> [lastet ned 16. april 2015]
- UPI (2013, 3. oktober). Ukraine to end military conscription after autumn call-ups. *UPI*. Tilgjengelig fra http://www.upi.com/Top_News/Special/2013/10/03/Ukraine-to-end-military-conscription-after-autumn-call-ups/UPI-95521380772920/ [lastet ned 14. april 2015]

© Landinfo 2015

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.